

ἵνα ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν ἐπὶ τῆς ἀνκτροφῆς τῶν παιδίων ἀρρένων τε καὶ θηλέων, παραδίδοντες αὐτοὺς εἰς ἀξίους παιδαγωγοὺς καὶ παιδοτρίβας, καὶ φροντίζωμεν ἵνα δώσωμεν αὐτοῖς ἐγκαίρως εὐεξίαν τοῦ τε σώματος καὶ τῆς ψυχῆς, καὶ ἐκκόψωμεν φρόνιμα ἤδη ληρονομικὰ ἐλαττώματα πρὶν αὐξηθέντα ἀνίατα γίνωσιν.

Ὡφελήθητω οὖν ὁ πολιτικός ἐν Ἑλλάδι ἐκ τῶν ἱατρικῶν ἐπιστημῶν, ὅπως καταστήσῃ ἔθιμα παρ' ἡμῖν τὰ γυμνάσια καὶ λοιπὰ ἱατρικὰ παραγγέλματα, δι' ὧν ἐπιτυγχάνονται ἡ εὐτονία τῶν νεύρων, ἡ εὐθαρσία τῶν μυῶν, καὶ πᾶσα ἡ τοῦ σώματος εὐεξία· Ὡφελήθητω ἐκ τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν, ὅπως καταστήσῃ ἔξιν τὸ πειθαρχεῖν τοῖς νόμοις καὶ τὸ ὑπεῖκιν τοῖς ἀρχουσιν, ἔξιν τὸν πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἔρωτα, τὴν τε φιλευθροπρίαν καὶ φιλοκαλίαν καὶ πάσας συλλήδδην τὰς κοινωνικὰς καὶ ἰδιωτικὰς ἀρετάς. Ἀλλὰ καὶ πολιτικοὶ καὶ διδάσκαλοι καὶ ἱατροὶ συνεργήτωμεν ἅπαντες, ἵνα ἀναδιδάσωμεν πάλιν τὸ ἔθνος ἡμῶν εἰς τὴν ὑψίστην βαθμίδα τῆς κλίμακος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἡ τέρψις ἡμῶν φανταζομένων, ὅτι αἱ ἐπερχόμεναι γενεαὶ θέλουν σεμνύνεσθαι εἰς τὴν εὐανδρίαν τῆς πατρίδος, ἔστω ἡμῖν μεγίστη χάρις, καὶ ὅτι θέλουν μακαρίζειν ἡμᾶς συνεργήσαντας εἰς τοῦτο, ἔστω ἡ γλυκύτερα ἀμοιβή. Οἱ μεγαλόψυχοι ἄνδρες οὐ τὸ ἐν τῷ βίῳ τούτῳ περίδλεπτον, ἀλλὰ τὸ μετὰ θάνατον αἰετίζον ἐπιδιώκουσιν. Ἀναπέμφωμεν δὲ τὰς δεήσεις ἡμῶν εἰς τὸν ὑψιστον ὑπὲρ τοῦ ἱδρυτοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τούτου, τοῦ βασιλέως ἡμῶν, τοῦ τιμῶντος τὴν ἀρετὴν καὶ παιδείαν, καὶ περὶ πολλοῦ ποιουμένου τὴν ἐπιστήμην, ἐξ ἧς ρέουσιν ἀγλαὰ νάματα, ἀρδεύοντα τὴν Ἑλληνικὴν γῆν, ἥτις καὶ πάλιν βλαστήσει βλαστοὺς εὐθαλεῖς ἀρχαίας εὐφυίας καὶ ἀρχαίας δόξης.

ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΚΑΙ ΛΛΩΣΙΣ

ΤΗΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐν ἔτει 1453.

Κατὰ τὰς ἀρχαίας πηγὰς συγγραφείσα ὑπὸ

A. A. ΜΟΡΑΜΑΝΝΟΥ.

(Συνέχ. ἴδι. φυλλάδ. 219, 220, 221 καὶ 222.)

Ἐνεκα τοῦ θανάτου τοσούτων γενναίων ἀνδρῶν, 40 μὲν κατὰ τὰς ἑλληνικὰς μαρτυρίας, 90 δὲ, ὡς προεῖρηται, κατὰ Ν. Βάρδαρον, ἀνεφύησαν σκάνδαλα καὶ ἔρις ἐγένετο μεταξὺ Ἑνετῶν καὶ Γενουητῶν ἀποδιδόντων τὴν ἀποτυχίαν εἰς τὴν ἀπειρίαν τοῦ Κόκου, ὅπερ πιστεύει καὶ ὁ Ν. Βάρδαρος. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ λυπούμενος διὰ τὰς διχονοίας ἔσπευ-

σε νὰ καταπαύσῃ ταύτας, λέγων αὐτοῖς φιλικῶς τῷ τρόπῳ· «Παρακαλῶ ὑμᾶς, ἀδελφοί, εἰρηνεύετε, καὶ ἀρκεῖ ὑμῖν ὁ ἐξώθεν πόλεμος, καὶ μὴ ἀναμεταξὺ ὑμῶν μάχεσθε διὰ τοὺς οἰκτιρμούς τοῦ θεοῦ» (α).

Τὴν 29 Ἀπριλίου ἐξελέχθη ἀντὶ τοῦ ἀποθανόντος Κόκου, πλοιάρχου τῶν ἐκ Τραπεζοῦντος πλοίων, ὁ Δολφίν Δολφίν, ὃν φρουροῦντα τὴν παρὰ τῇ πύλῃ τοῦ Ἁγίου Ρωμανοῦ ἀποφραγθεῖσαν πύλιν διεδέχθη ὁ Ἰωάννης Λορεδάν. Καὶ ὁ μὲν κανονοβολισμὸς ἐξηκολούθει πάντοτε ἐναντίον τῶν χειρῶν τειχῶν, οἱ πολιορκούμενοι ὁμῶς ἐπανώρθουν ταῦτα συνεχῶς, ὥστε οἱ ἐχθροὶ οὐδόλως κατώρθωσαν νὰ προδῶσιν ἐγγυτέρῳ (β).

Μέχρι τῆς 1 Μαΐου τὰ πράγματα εὐρίσκοντο εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν. Ἀλλ' ἐν τούτοις ἐπῆλθεν ἐλλειψὶς τῶν ζωτροφῶν καὶ πρὸ πάντων ἄρτου καὶ οἴνου· οἱ σκοποὶ ὠφελούμενοι ἀπὸ τῆς ἐκατέρωθεν γενομένης ἀναγκῆς ἐγκατέλιπον κατ' ὀλίγον τὰς θέσεις αὐτῶν καὶ ἀπῆλθεν ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια. Οἱ δὲ Τούρκοι ἄμα παρητηρήσαντες τοῦτο, ἐπλησίασαν πρὸς τὰς ἐρήμους φρουρῶν θέσεις, καὶ διὰ σιδηρῶν ἀγκίστρων ἔσυραν κάτω τὰς πλήρεις χώματος σπυρίδας καὶ τὰς κληματίδας, ὅπισθεν τῶν ὁποίων ἐμάχοντο οἱ ἐν τῇ πόλει. Ἀλλ' ἐτέθησαν ἀμέσως ἄλλαι, καὶ ἀπηγορεύθη αὐστηρῶς ἕκαστῳ ἡ ἐκ τῆς οἰκίας θέσεως ἀπομάκρυνσις. Οἱ στρατιῶται καταμνησθέντες παρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ τῷ αὐτοκράτορι καὶ ἐπιπληττόμενοι παρ' αὐτοῦ, ἀπεκρίθησαν ὅτι αὐτοὶ τε καὶ οἱ περὶ αὐτοὺς στερούμενοι τροφῆς ἠναγκάσθησαν ν' ἀπέλθωσι πρὸς ἀναζήτησιν. Ὅθεν ὁ αὐτοκράτωρ ἐκέλευε πάντας τοὺς ἔνεκα γήρατος ἢ ἄλλων αἰτιῶν μὴ δυναμένους νὰ φέρωσιν ὅπλα, ὅπως κομίζωσιν εἰς τοὺς ἐπὶ τῶν τειχῶν φρουροὺς ἄρτον καὶ ἄλλας ζωτροφίας· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ χρημάτων ἦν σπάνις προσέταξεν ἵνα λάβωσι τὰ χρυσὰ καὶ ἀργυρὰ σκεύη τῶν ἐκκλησιῶν καὶ κατασκευάσωσιν ἐξ αὐτῶν νομίσματα, ὑποσχεθεὶς ὅτι μετὰ τὴν ἐλευθέρωσιν τῆς πόλεως θέλει ἀποδώσει τετραπλάσια τούτων ταῖς ἐκκλησίαις (γ).

Οὐδόλως ἀπορίας ἀξίον εἶναι εἰάν τινες ἐν τῇ πόλει κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἐπειρώντο νὰ διασπείρωσιν ἔριδας μεταξὺ τῶν πολιτῶν, ὅπως τοῦτο ἅπανταχοῦ συμβαίνει ἐν τοιαύταις περιστάσεσι (δ).

Τὴν 3 Μαΐου ἐτέθησαν ἐπὶ τῶν πρὸς τὸν Κεράτιον κόλπον τειχῶν δύο τηλεβόλα ἐστραμμένα ἐναντίον τῶν τουρκικῶν πλοίων. Αἱ ἐκ τούτων προξενηθεῖσαι ζημίαι ἠνάγκασαν τοὺς Τούρκους, ἐν ἀεργίᾳ μέχρι ταῦδε διατελοῦντας, ν' ἀρχίσωσι καὶ

(α) Φραντζ. σελ. 258.

(β) Ν. Βάρδαρ. σελ. 33.

(γ) Ὁ Κωνσταντῖνος Δραγάτζης ἐν ἀνεκτρώχῃ αὐτοκράτορος εὐδ' ἐξήκοησε περὶ τὰ κυριαρχικὰ τοῦ αὐτοκράτορος δικαιώματα δι' ὅ τὰ προτάγματα αὐτοῦ κατασκευασθέντα νομίσματα δὲν ἐφέρον τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἀλλ' ἐχαράχθησαν κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους τύπους. Ἡ ἀνέλευσις τῶν νομισμάτων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καίτοι τὰ μάλιστα λόγῳ ἀξία, εἶναι ὁμῶς ἀδύνατος, ἀγνώστου ὅντος τοῦ τύπου τοῦ πρὸς ἐκκοπὴν αὐτῶν χρησιμοῦσάντος.

(δ) Φραντζ. σελ. 250, 260, 261. — Ν. Βάρδαρ. σελ. 33, 34.

αὐτοὶ τὸν κατὰ τῶν παραθαλασσίων τειχῶν καννοβολισμόν, ὅστις ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν διήρκεσε πολλὰς ἡμέρας, ἀνευ ὅμως οὐδενὸς ἀπευκταίου ἀποτελέσματος (α).

Περὶ δὲ τοῦ ἐξ Ἑνετίας ἐπικουρικοῦ στόλου τοῦ ὑπὸ τὸν Ἰάκωβον Λορεδάν οὐδεμίαν εἶχον εἰδήσιν μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης. Δι' ὃ ὁ αὐτοκράτωρ ἀπέστειλεν ἐν βρίκιον μετὰ 12 ἀνδρῶν πρὸς ἀναζήτησιν αὐτοῦ. Τὸ πλοῖον τοῦτο ἀπέπλευσε τὴν 3 Μαΐου ἀναπετάσαν τουρκικὴν σημαίαν, καὶ φέροντος τοῦ πληρώματος τουρκικὴν ἐνδυμασίαν (β).

Τὴν 4 Μαΐου ἐγένετο πιθανῶς ἡ ἐξοδος τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐναντίον τῶν τουρκικῶν νηδῶν· περὶ ταύτης οὐδὲν ἀναφέρουσιν ὁ Φραντζῆς καὶ ὁ Βάρδαρος· μόνος ὁ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῶν Γενουηνσίων εὐρισκόμενος Δούκας δίδει τινὰς εἰδήσεις. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐρώπλισαν ὁ Ἰουστινιανὸς εὐμέγεθες πλοῖον, παραλαβὼν τοὺς ἀνδρειότερους τῶν Ἰταλῶν καὶ παντοῖα μηχανικὰ σκεύη. Οἱ ἐν Γαλατᾷ συμπόλιται αὐτοῦ δὲν ἠμέλησαν νὰ ἀναγγεῖλωσι ταῦτα τῷ Σουλτάνῳ, καὶ οἱ Τούρκοι γρηγοροῦντες ἐποίησαντο τὰς ἀναγκαίας προετοιμασίας ἵνα ἀποκρούσωσιν αὐτούς. Περὶ δὲ τὸ μεσονύκτιον ἡ ναὺς ἄρπασα τὰς ἀγκύρας ἐπλησίασε πρὸς τὸν τουρκικὸν στόλον· ἀλλ' ἐν τῷ ἅμα βολῇ τηλεβόλου διατρύπησαν αὐτὴν κατὰ τὰ πλάγια καὶ κατεπόντισε. Μόλις κατώρθωσε νὰ διασωθῇ ὁ Ἰουστινιανός, ἐκ δὲ τοῦ πληρώματος ἐπνίγησαν ἄνδρες ὑπὲρ τοὺς 150 (γ).

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν (5 Μαΐου) ἐτέθησαν ἐπὶ τοῦ λόφου τῆς Περαιᾶς μεγάλῃ τηλεβόλᾳ διευθυνόμενα κατὰ τῶν παρὰ τῇ ἀλύσει πλοίων. Αἱ ἐκσφενδονιζόμεναι σφαῖραι ἐξύγιζον 200 λίτρας. Ἡ τρίτη ἀφοβήσας σφαῖρα κατέπεσεν ἐπὶ πλοίου 300 τόνων τῶν ἐν Γαλατᾷ Γενουηνσίων, ἔχοντος φορτίον μεταξῆς, κρητῶ καὶ παντοίων ἄλλων εἰδῶν, ἀξίας 12,000 δουκάτων, καὶ διαφύγγασα τὸ σκάφος κατεπόντισεν ἀμέσως αὐτὴ μετὰ πλείστων ἐκ τοῦ πληρώματος.

Ὁ ἐν Γαλατᾷ Ποδέστας ἀπέστειλε παραχρῆμα πρέσβεις εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Τούρκων ἐπαιτιώμενος αὐταῖς ἐπὶ τῷ πραχθέντι. Οἱ πρέσβεις οὗτοι ἐλεξαν τάδε· « Ἡμεῖς φίλοι ὄντες καὶ τὰ τῆς φιλίας πράττοντες, ἐσημῆναμεν τὴν ἔλευσιν τῆς τριήρεως· καὶ γὰρ εἰ οὐκ ἔσθε παρ' ἡμῖν ἐνωπιοθέντες τὴν ἔλευσιν αὐτῆς, εἰς κενὸν ἂν ἦσαν οἱ τόσοι κόποι τῶν διὰ ξηρᾶς εἰσαχθέντων ἐν τῷ λιμένι ὀγδοήκοντα πλοίων· τέσσα γὰρ ἐμελλον γυγόνεσθαι καὶ κόνις παρὰ τῶν Ῥωμαίων, ἡμεῖς δὲ τὴν ἀντιμισθίαν πληρώσαντες ἐποίησατε ἡμῖν τὴν τοσαύτην ζημίαν. » Ἐκ τῶν λόγων τούτων οὐς ἀναφέρει ὁ Δούκας, φκίνεται ὅτι τὸ πλοῖον τοῦτο εἶχε προμηθεύσει τὴν πρὸς ὑπερνεώλκασιν ἀναγκαίαν ὕλην. Οἱ δὲ ὑπουργοὶ τοῦ Σουλτάνου ἀπεκρίθησαν· « Μὴ γινώσκοντες ὑμετέρων εἶναι τὴν

ναῦν ἀλλὰ θαρρόντες τῶν ὑπεναντίων εἶναι, τοῦτο καὶ πεπραχάμεν. Ἐχετε οὖν θάρρος καὶ εὐχεσθε τοῦ λαβεῖν ἡμᾶς τὴν πόλιν· καὶ γὰρ ἤδη πάρεστιν καὶ ὁ καιρὸς ἐγγύς ἐστι, καὶ τότε πᾶσα ζημία καὶ πᾶν ἕτερον τὸ ὑφαιλούμενον ἡμῖν δοθήσεται. » Ἐπειδὴ δὲ τὰ παρὰ τὴν ἄλυσιν πλοῖα ἔπαθον μεγάλας ζημίας ἀπὸ τῶν τηλεβόλων ἐκείνων, πλείονων ἐκ τοῦ πληρώματος φανευομένων καθ' ἐκάστην βολήν, ἐγκατάστη ἡ ἄλυσις καὶ ἐξελθόντα τοῦ λιμένος προσωρμίσθησαν ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ Γαλατᾶ (α).

Κατὰ τὴν 6 Μαΐου οὐδὲν ἄξιον λόγου συνέβη.

Τὴν δὲ 7 περὶ τὴν 41 ὥραν τῆς νυκτὸς ἀπεπειράθησαν 30,000 Τούρκων κατὰ ξηρὰν ὅπως ἐξ ἐφόδου κυριεύσωσι τὴν πόλιν, πλὴν συναρθεῖσιν μάχης ἥτις διήρκεσε τρεῖς περίπου ὥρας ἀπεκρούσθησαν πολλοὺς ἀπολέσαντες. Τέλος δ' ἐπυρπόλησαν οἱ Τούρκοι τὴν πρὸ τῶν ἀνακτόρων κειμένην πόλιν τὴν ἀγούσαν ἐκτὸς τῶν τειχῶν, ἀλλ' οἱ πολιορκούμενοι ἀπέπραξαν αὐτὴν πάλιν. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ διακόψαντος τοῦ τουρκικοῦ στόλου τὰς ἐχθροπραξίας, τὰ πλοῖα τῶν χριστιανῶν προσωρμίσθησαν παρὰ τῇ ἀλύσει ἥτις συνεδέθη πάλιν ἀσφαλῶς (β).

Τὴν 8 Μαΐου ἀπεφάσισε τὸ συμβούλιον τῶν δώδεκα ἵνα βυθισθῶσι τὰ ἐν τῷ λιμένι τρία ἑνετικά πλοῖα, ἀποβιβάζομένων προηγουμένως εἰς τὴν ξηρὰν τῶν ἐμπυρευμάτων. Πλὴν τὰ πληρώματα ἀντέστησαν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως, εἰπόντα ὅτι τὰ πλοῖα ἦσαν αἱ κατοικίαι αὐτῶν, καὶ ὅτι ἂν οἱ ἐχθροὶ κυριεύσωσι τὴν πόλιν καὶ ὑποδουλώσωσι πάντας, αὐτοὶ θέλουσι μέχρι θανάτου ὑπερασπισθῇ τὰ πλοῖα ταῦτα. Ἡ ἐνστάσις αὕτη τῶν γενναίων ναυτῶν ἠνάγκασε τὸ συμβούλιον τῶν δώδεκα ν' ἀνακαλέσῃ τὴν ἀπόφασιν (γ).

Τὴν 9 Μαΐου τὸ συμβούλιον τῶν δώδεκα ἀπεφάσισεν, ἀνακαλέσαντες τὸν πλοίαρχον Γαβριὴλ Τρεβιζάν ἐκ τῶν δύο αὐτοῦ τριήρεων μετὰ 400 ἀνδρῶν, νὰ ἀναθέσωσιν αὐτῷ τὴν ὑπεράσπισιν θεσεώς τινος κατὰ ξηρὰν. Καὶ οὕτω αἱ δύο τριήρεις ἀφοπλισθεῖσαι ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ λιμεναρχοῦ Ἀλῶυ Διέδου, ὀνομασθέντος τὴν ἐπισύσαν ἡγεμόνος ὧλων τῶν ἐν τῷ λιμένι δυνάμεων, καὶ ἀναλαβόντος τὴν διοίκησιν αὐτῶν (δ).

Τὴν 11 Μαΐου ἐξηκολούθει ὡς συνήθως ὁ καννοβολισμός· τὴν δὲ 12 περὶ τὸ μεσονύκτιον ἀπεκρούσθη ἡ ἐφοδος 50,000 Τούρκων ἐναντίον τῶν τειχῶν τοῦ Ἐδδόμου, καὶ τὴν ἐπομένην κατέλαβεν ὁ Γαβριὴλ Τρεβιζάν τὴν ὀρισθείσαν θέσιν, ἥτις πιθανῶς ἦν παρὰ τῇ πόλει τοῦ Ἀγ. Ῥωμανοῦ, διότι ἐνταῦθα εἶχον ἀνακαινισθῆ μέρη τινα τῶν τειχῶν (ε).

Τὴν 14 Μαΐου μετεκόμισαν οἱ Τούρκοι τὰ ἐπὶ τοῦ λόφου τῆς Περαιᾶς τηλεβόλα τὰ ἐναντίον τῶν

(α) Ν. Βάρδαρ. σελ. 36.

(β) Ν. Βάρδαρ. σελ. 31.

(γ) Δούκας σελ. 277.

(α) Ν. Βάρδαρ. σελ. 35, 36. — Δούκας. σελ. 277 — 79.

(β) Ν. Βάρδαρ. 36, 37.

(γ) Ν. Βάρδαρ. σελ. 37, 38.

(δ) Ν. Βάρδαρ. σελ. 38.

(ε) Ν. Βάρδαρ. σελ. 39.

χριστιανικῶν πλοίων ἐστραμμένα, εἰς τὸν αἰγιαλὸν τοῦ νῦν Χάσκιοι, καὶ διεύθυνον αὐτὰ ἐναντίον τῆς βορείου ἁκρᾶς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὸ Κυνέγιον. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἠδύναντο ἐντεῦθεν νὰ προσβάλλωσι μετ' ἐπιτυχίας τὴν πύλιν τὴν καλουμένην νῦν Αἰδὸν Σαράγι Καπουσί καὶ τὰ αὐτοκρατορικά ἀνάκτορα, μετέφεραν ταῦτα εἰς τὴν κανονοστοίχιν τὴν ἐναντίον τῆς πύλης τοῦ Ἀγίου Ῥωμανοῦ τεθεισάν πρὸς ἐνίσχυσιν αὐτῆς. Οἱ πολιορκούμενοι τότε πρὸς ἄμυναν αὐτῶν διώρισαν ἐνταῦθα 300 ἐτι στρατιώτας Ἰταλοῦς φέρντας ἐξείρετα πυροβόλα (α).

Ἡ 15 Μαΐου παρήλθεν ἀνευ σπουδαίου τινὸς συμβεβηκότος. Τὴν δὲ 16 περὶ τὴν 5 Μ. Μ. βρίκιά τινα ἐκ τοῦ ἐν Βεσικτὰς προσωρισμένου τουρκικοῦ στόλου ἐπλησίασαν εἰς τὴν εἰσοδὸν τοῦ λιμένος. Οἱ δὲ ἐπὶ τῶν παρὰ τῇ ἀλύσει εὐρισκομένων πλοίων νομίσαντες ὅτι ἦσαν χριστιανικά διαφυγόντα τὸν τουρκικὸν στόλον, ἔμεινον ἐντελῶς ἡσυχοί· ἀλλ' αἰφνης ἤρχισαν ἐκεῖνα κανονοβολοῦντα. Τότε ἀνταπυροβόλησαν καὶ οἱ χριστιανοί, καὶ τρέψαντες τὰ ἐχθρικά κατεδίωξαν μέχρι τοῦ Βεσικτὰς, μεθ' οὗ ἐπανῆλθον εἰς τὰς οἰκίας θέσεις (β).

Καὶ μέχρι μὲν τοῦδε ὁ πόλεμος ἐγένετο κατὰ τὴν ἑρᾶν καὶ θάλασσαν, ἀλλ' ἀφικομένων τῶν Σέρβων ὑπονομοποιῶν ἤρξατο καὶ συνεχῆς ὑπὸ τὴν γῆν πόλεμος. Κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ἀνεκαλύφθη ἡ πρώτη ὑπόνομος ἣν οἱ Τούρκοι κατασκεύασαν ἐναντίον τῆς Καλλιγκαρείας πύλης. Ἡ ὑπόνομος αὕτη προσέβη ἡμισυ σχεδὸν μίλιον, καὶ οἱ Τούρκοι εἶχον ἤδη διατρυπήσει τὰ θεμέλια τῶν τειχῶν ὅτε ἀνεκάλυψαν αὐτὴν οἱ πολιορκούμενοι.

Ὁ μέγας Δούξ Λουκάς Νοταρᾶς εἰδοποιήσας τὸν αὐτοκράτορα, ὥστις προσέταξεν ἀμέσως νὰ κατασκευάσωσιν ἀνθυπόνομον. Ὁ Γερμανὸς Ἰωάννης Γράντ ἀνέλαβε τὴν κατασκευὴν ταύτης, καὶ βοηθούμενος παρὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Νοταρᾶ χορηγηθέντων ἐργατῶν, ἀνέυρε τὴν ὑπόνομον καὶ ἐνέπρησε τὰς συγκρατούσας αὐτὴν δοκοὺς, ὥστε ἐκ τῶν ἐνταῦθα ἐργαζομένων οἱ μὲν κατεχώθησαν ὑπὸ τῆς καταπεσούσης γῆς, οἱ δὲ ἐφανεύθησαν ἐκ τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ καπνοῦ (γ).

Τὴν 17 Μαΐου ἦλθον ἐκ νέου πέντε τουρκικά πλοία ἐκ Βεσικτὰς πρὸς τὴν ἀλυσιν· ἀλλ' ἀποκρουσθέντα δι' ἰσχυροῦ κανονοβολισμοῦ ἐκ τῶν χριστιανικῶν ἀπῆλθον οὐδεμίαν βλάβην παθόντα (δ).

Τὴν 18 Μαΐου, ἅμα τῇ ἡμέρᾳ, εἶδε μετὰ θυμασμοῦ ἡ φρουρά τῆς Χαρσίης πύλης ἔργον ὅπερ οἱ Τούρκοι τὴν προηγηθεῖσαν νύκτα ἐν διαστήματι τειχεσάρων ὠρῶν κατασκεύασαν, ἀλλὰ τὸ ὅποιον πάντες οἱ κάτοικοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐργαζόμενοι ἤθελον μόλις ἐντὸς ἐνὸς μηνὸς ἀποπερατώσῃ. Τὸ ἔργον τοῦτο, ὅπερ ὑψοῦτο δέκα περίπου βήματα μακρὰν τῆς τάφρου, ὑπὸ μὲν Φραντζῇ ἐλέπολις καλούμενον ὑπὸ δὲ Βαρδάρου προπύργιον (bastion), κατασκευάσθη ἐκ ξύλων ὀγκωδῶν περικαλυφθέντων διὰ δερ-

μάτων καμῆλων, βουδάλων καὶ βοῶν καὶ ἐνεπλήσθη ἐξ ἡμισείας χώματος. Πανταχόθεν ὑπάρχον ἀναβάθραι καὶ καταβάθραι ἵνα εἰσέρχωνται καὶ ἐξέρχωνται οἱ φρουροί. Κατὰ δὲ τὸ πρὸς τὴν πόλιν ἐστραμμένον μέρος αὐτοῦ ὑπάρχον τρεῖς θύραι. Ἐν αὐτῇ συνεκομίσθησαν παντὸς εἶδους ὅπλα καὶ μηχαναί· διότι οἱ Τούρκοι ἐσκόπουν νὰ προσβάλλωσι διὰ τῆς ἐλεπόλεως αὐτῆς ὑψηλοτέρως καὶ τῶν προτειχισμάτων, τὰ ἐνδότερα τεῖχη καὶ τοὺς πύργους, καὶ νὰ πληρώσωσι χώματος τὰς τάφρους. Ἀπὸ τῆς ἐλεπόλεως μέχρι τοῦ στρατοπέδου κατεσκευάσαν ὁδὸν πανταχόθεν ὠχυρωμένην. Αἱ ὑπ' αὐτῆς προζενηθεῖσαι ζημίαι ἦσαν ἀκαταλόγιστοι, διότι οἱ Τούρκοι οὐ μόνον ἐκρήμνισαν τὰ τεῖχη καὶ ἐπλήρωσαν τὰς τάφρους, ἀλλὰ καὶ τὸν παρὰ τῇ πύλῃ πύργον κατηδάφισαν. Περί δὲ τὴν ἐσπέραν διέκοψαν τὰς ἐργασίας αὐτῶν, μελετώντες νὰ ἐπαναλάβωσι ταύτας τὴν ἐπιούσαν· ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ὁ Ἰουστινιανὸς ἐνθαρρύνοντες τοὺς στρατιώτας παρεσκέδασαν διαρκούσης τῆς νυκτὸς τὰ πρὸς ἄμυναν ἐναντίον τῆς ἐλεπόλεως ἀναγκαῖα, ἀνορθώσαντες τὰ τεῖχη, κενώσαντες τὰς τάφρους, ἀνοικοδομήσαντες διὰ παντοίων μηχανῶν τὸν κρημνισθέντα πύργον (ὅπως νῦν ἐτι ὑπάρχει) καὶ τέλος ἐμπρήσαντες τὴν ἐλέπολιν· ἐνὶ λόγῳ τὰ πάντα ἐπεσκευάσθησαν ὥς ἂν οὐδὲν εἶχε συμβῆ. Ὅτε τὴν ἐπομένην ἡμέραν οἱ Τούρκοι πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου ἐπορεύθησαν πρὸς τὴν ἐλέπολιν, ἐθαύμασαν μεγάλως ἰδόντες ταῦτα, καὶ ὁ Σουλτάνος αὐτὸς εἶπεν ὅτι καὶ ἐὰν πάντες οἱ προφῆται ἔλεγον ὅτι οἱ ἄπιστοι κλύοντο νὰ κατορθώσωσιν ἐν διαστήματι μιᾶς νυκτὸς τοιαῦτόν τι δὲν ἤθελε πιστεύσει. Ἰσως κατὰ πρῶτον μετὰ τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο ἤρξατο ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν νὰ διαστάζῃ ἐτι πλέον περὶ τῆς ἐπιτυχίας τῆς ἐπιχειρήσεως αὐτοῦ.

Παραδόξως πως ὁ Ἐνετὸς Βάρβαρος οὐδὲν λέγει περὶ τῆς πυρπολήσεως τῆς ἐλεπόλεως, καὶ τοι λεπτομερῶς περιγράφει αὐτήν· οὐδόλως ὁμως ἀμφιβάλλομεν περὶ τῆς ἀληθείας τῶν ὑπὸ τοῦ Φραντζῆ ἱστορουμένων, διότι καὶ ὁ Βάρβαρος αὐτὸς οὐδεμίαν πλέον ἐν τῇ ἡμερολογίᾳ ποιεῖται μνείαν τῆς ἐλεπόλεως, ὅπερ ἀναντιρρήτως ἔθελε πράξει ἂν δὲν ἐπυρπολεῖτο (α).

Πρὸς συμπλήρωσιν τῶν κατὰ τὴν ἐφοδὸν ἀναγκαίων μηχανῶν κατασκευάσθη ἐντὸς τοῦ ἐνδον λιμένος ἔργον τι ὅμοιον τῇ ἐλεπόλει. Τὴν 17 Μαΐου ἐφθάσαν εἰς πέρας ἡ κατασκευὴ τῆς ἐπὶ τοῦ Κερατίου κόλπου γεφύρας. Ταύτην κατασκεύασαν οἱ Τούρκοι λαβόντες χιλίους ξυλίνους πίθους (βαρέλια), οὓς πιδανῶς δὲν μετεκόμισαν ἐξ Ἀδριανουπόλεως, ἀλλ' ἐπορίσθησαν ἐκ τοῦ Γαλατᾶ, συνδέσαντες αὐτοὺς κατὰ μῆκος, ἀνὰ δύο ζεύγη δι' ἰσχυρῶν καλωδίων, ὥστε ἡ γέφυρα εἶχε πλάτος μὲν πέντε, μῆκος δὲ πεντακοσίων πηγῶν ἴσον τῷ ἀριθμῷ τῶν ζευγῶν τῶν πίθων. Ἐπ' αὐτῶν δὲ ἐτέθησαν δοκοὶ καὶ σανίδες δυναταὶ ἵνα υποβαστάζωσιν ἐκτὸς τῶν ἐκατέρωθεν βαδιζόντων στρατιωτῶν καὶ ἐν τηλεδῶλον.

(α) Ν. Βάρβ. σελ. 40.

(β) Ν. Βάρβ. σελ. 40.

(γ) Ν. Βάρβ. σελ. 41. — Φραντζ. σελ. 214.

(δ) Ν. Βάρβ. σελ. 41.

(α) Φραντζ. σελ. 214—217. — Ν. Βάρβ. σελ. 42. 43.

Ἡ γέφυρα αὕτη ἦτις ἔφερε πρὸς Κυνέγιον ἔκειτο ὅπου νῦν ἡ ἐνδοτέρα ἐκ τῶν τριῶν ἐνταῦθα γεφυρῶν, ἡ συνδέουσα τὸ Χάσκιοι μετὰ τοῦ Αἰθάν Σαράγι Καπουσί, ἦτοι τὴν Πύλιν τοῦ Παλατίου τῶν ὑψηλῶν. Ὁ Βάρδαρος ἀντιφάσκων πρὸς τὸν Χαλκοκονδύλιν, τὸν Δούκαν καὶ τὸν Φραντζῆν ἀξιοῖ ὅτι ἡ γέφυρα αὕτη προητοιμάσθη μόνον ἵνα χρησιμεύσῃ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς γενικῆς ἐφόδου, ἐν ᾗ οἱ ἱστορικοὶ ἐκείνοι λέγουσιν ὅτι οὐ μόνον ἐτέθη τφόντι, ἀλλὰ καὶ ὅτι οἱ πολιορκούμενοι ἀπεπειράθησαν πλὴν ματαίως νὰ καταστρέψωσιν αὐτήν. Περὶ τῆς ἐποχῆς τῆς ἀποπερπατώσεως ταύτης συμφωνοῦσιν ὁ Χαλκοκονδύλης καὶ ὁ Δούκας μετὰ τοῦ Βαρδάρου· τούναντίον ὁ Φραντζῆς λέγει ὅτι κατεσκευάσθη ἀμέσως μετὰ τὴν διαβίβασιν τοῦ στόλου ἐντὸς τοῦ ἐνδοτέρου λιμένος (α).

Τὴν 20 Μαΐου ἐγένετο ἐκατέρωθεν ἀνακωχή, καὶ οἱ μὲν Τοῦρκοι ἐκκοννοβολοῦν μόνον τὰ χερσαία τεῖχη, οἱ δὲ πολιορκούμενοι εἰργάζοντο μετὰ σπουδῆς εἰς τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν ζημιῶν. Τὴν 21, δύο ὥρας πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, ἐξέπλευσεν ὁ στόλος ἐκ τοῦ Βεσικτὰς καὶ ἦλθεν ἡχούντων τῶν σαλπικιγῶν καὶ τυμπανιστῶν πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ λιμένος. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ πόλει ἐσήμηνον ἀμέσως τοὺς κώδινας ἵνα ἀναγγεῖλωσι τὴν ἐπιδρομὴν καὶ σπεύσῃ ἕκαστος νὰ καταλάβῃ τὴν οἰκίαν ἑσίν· ἀλλ' εἴτε διότι ὁ στόλος ἐπιδείξεως μόνον χάριν ἢ πρὸς κατασκόπευσιν ἦλθεν, εἴτε διότι δὲν ἠσθάνετο τὰς δυνάμεις αὐτοῦ ἀρκύσας πρὸς ἐπίθεσιν, ἀπῆλθε πάλιν εἰς Βεσικτὰς οὐδὲ βολὴν ἀφείλ· ὥστε περὶ τὴν 7 ὥραν τῆς πρωῆς ἐπεκράτει πάλιν γενικὴ ἡσυχία. Περὶ δὲ μεσημβρίαν ἀνευρόντες οἱ πολιορκούμενοι ἐν τῇ Καλλιγερεῖα νέαν ὑπόνομον, κατεσκευάσαν ἀμέσως ἄλλην, καὶ οὕτω ἀμφοτέρω τὰ μέρη ἐπολέμησαν ὑπὸ τὴν γῆν μεταχειριζόμενα ἐναντίον ἀλλήλων ὕλας ἐμπρησίμους. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἀπεκρούσθησαν οἱ Τοῦρκοι, αἵτινες χάριν ἐκδικήσεως ἐκράντισαν τὴν αὐτὴν ἡμέραν μέγα μέρος τῶν τειχῶν καὶ ἐνὸς πύργου, ἀτινα ὅμως ἐπισκεύασαν ἀμέσως οἱ πολιορκούμενοι (β).

Τὴν 22 Μαΐου οἱ ἐν τῇ πόλει ἀνευρόντες δύο ὑπόνομους κατέστρεψαν αὐτάς· καὶ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ ἐκάησαν ὀλίγοι μόνον Τοῦρκοι, μὴ δυνηθέντες νὰ φύγωσιν ἐγκλίμως, ἐν τῇ δευτέρᾳ ὅμως ἐφανεύθησαν ἅπαντες οἱ ἐργάται. Οἱ ὑπονομοποιοὶ ἐξελέξαντο τὸ μέρος τοῦτο κατὰ προτίμησιν πρὸς κακασκευὴν ὑπονόμων· διότι ἐνταῦθα οὔτε περίβολος οὔτε προτείχισμα ὑπάρχει πρὸ τῶν τειχῶν, καὶ λόφος τις ὑψούμενος ἐγγὺς αὐτῶν ἀπέκρυπτε τοὺς ἐργάτας τῶν ὑπονόμων (γ).

Καὶ ἦσαν μὲν πάντα ἑτοιμα πρὸς γενικὴν ἐφοδον, ἀλλ' οἱ πολιορκούμενοι εἰ καὶ τὰ τεῖχη κατὰ μέρος ἐκρημνίσθησαν, καὶ τέσσαρες πύργοι κατηδαφίσθη-

σαν, οὐδόλως ἦσαν διατεθειμένοι νὰ παραδώσωσι τὴν πόλιν. Ὁ δὲ Σουλτάνος ἵνα πληροφορηθῇ ἀκριβῶς περὶ τῆς καταστάσεως τῆς πόλεως ἐπεμψεν τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Σουλτάνον Ἰσμαήλ Χαμζάν (x), υἱὸν τοῦ Ἰσφενδιάρ Χάν, φέροντα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα προτάσεις περὶ ὑποταγῆς. Περὶ τοῦ σκοποῦ τῶν ἀξιωματικῶν τούτων διαπραγματεύσεων, εἶναι ἐντελὲς ἀδύνατον νὰ εἰκάσωμέν τι μετὰ βεβαιότητος, διότι ὁ μὲν Χαλκοκονδύλης καὶ Δούκας ἀντιφάσκουσι πρὸς ἀλλήλους, ὁ δὲ Βάρδαρος, παρὼν τότε ἐν τῇ πόλει καὶ ὁ Φραντζῆς οἰκείος ὢν τοῦ αὐτοκράτορος οὐδὲν ἀναφέρουσιν. Ἐπειδὴ ὁ Ἰσμαήλ Χαμζὰς ἡγεμὼν ὢν τῆς Σινώπης καὶ τῆς Καπταμπούλης συμφέρον εἶχεν ὥπως μὴ αὐξήσωσιν ὑπερβαλλόντως αἱ δυνάμεις τοῦ Σουλτάνου, καὶ τούτου ἐνεκεν ἴσως ἐν κρυπτῷ ἦν ὑπὲρ τοῦ Κωνσταντίνου, νομίζομεν ὅτι μετ' αὐτῶν συνετάφη καὶ πᾶν ὃ, τι ἐν ἀπορρήτῳ ὠμίλησαν· ὁ δὲ Δούκας ἀναφέρει μόνον ἐπισήμους τινὰς μεταξὺ αὐτῶν λόγους, οἵτινες διεθρυλλήθησαν ὡς δῆθεν λεχθέντες, ἵνα ἐξυπατήσωσι τὸ κοινόν. Ὁ δὲ ἄλλως τε σοφὸς καὶ ἐμβριθὲς Χαϊρουλλάχ, ὅστις ἀναντιρρήτως ἠδύνατο νὰ βοηθήσῃ ἡμᾶς πρὸς διέλυσιν τῶν ὑπαρχουσῶν ἀμφισβολῶν, περιορίσθη μόνον εἰς τὸ νὰ διαστρέψῃ τὰ παρὰ τοῦ Δούκα ἐξιστορούμενα λέγων ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ ἔδωκεν ἀπόκρισιν ἐντελὲς ἀναξίαν αὐτοῦ. Ὁ Ἰσμαήλ Χαμζὰς κατέδειξε τῷ αὐτοκράτῳ ὅτι πᾶσα ἀντίστασις ἐναντίον τῶν κραταιῶν τοῦ Σουλτάνου δυνάμεων ἦν ματαία, γενομένη μόνον ἀφορμὴ ἀνωφελοῦς αἱματοχυσίας· ὅθεν εἰς ἡμέρας νὰ σώσῃ τὴν πόλιν ἀπὸ τῆς αἱματοχυσίας ταύτης ἔπρεπε νὰ ἐκκενώσῃ αὐτὴν μετὰ τῶν ἀρχόντων, καὶ ὅτι καλὸν ἦτο νὰ ἐκλέξῃ κατ' ἀρέσκειαν ἄλλον τινὰ τόπον διαμονῆς, ἀπὸ μάλιστα ὁ Σουλτάνος σιδόμενος αὐτὸν ἀσμένως ἠθέλει ἐγκαταλείψαι τὴν Πελοπόννησον ἀποζημιῶν ἄλλῃ τινι τρόπῳ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ. Ἡ ἀπόκρισις τοῦ αὐτοκράτορος, ὡς εὐκόλῳ ἦτο νὰ εἰκάσῃ τις ἦν ἡ ἐξῆς· « Εἰ βούλει καθὼς καὶ οἱ πατέρες σου ἐζήσαν, εἰρηνικῶς σὺν ἡμῖν συζῆσαι καὶ σὺ, τῷ θεῷ χάρις· ἐκείνοι γὰρ τοὺς ἐμοὺς γονεῖς ὡς πατέρας ἐλόγιζον καὶ οὕτως ἐτίμων, τὴν δὲ πόλιν ταύτην ὡς πατρίδα. Καὶ γὰρ ἐν καιρῷ περιστάσεως ἅπαντες ἐντὸς ταύτης εἰσιόντες ἐτώθησαν, καὶ οὐδεὶς ὁ ἀντισταίνων ἐμακροβίω. ἔχε δὲ καὶ τὰ παρ' ἡμῖν ἀρπαχθέντα ἀδίως κάστρα καὶ γῆν ὡς δίκαια καὶ ἀπόκοφον καὶ τοὺς φόρους τούτους ὅσους κατα τὴν ἡμετέραν δύναμιν κατ' ἔτος τοῦ δοῦναί σοι, καὶ ἀπέλθε ἐν εἰρήνῃ. Τί γὰρ οἶδας, εἰ θαρρῶν κερδανᾷ, εὐρεθεὶς κερδανθείς; τὸ δὲ τὴν πόλιν σοι δοῦναι οὐτ' ἐμὸν ἐστὶν οὐτ' ἄλλου τῶν κατοικούντων ἐν ταύτῃ.

(α) Ν. Βάρδαρ. σελ. 43. — Δούκ. σελ. 279. — Χαλκοκονδ. σελ. 450. — Φραντζ. σελ. 232.

(β) Ν. Βάρδαρ. σελ. 44, 45.

(γ) Ν. Βάρδαρ. σελ. 45, 46.

(x) Οὐδεὶς ἐκ τῶν ἐξ ἀνατολῆς ἢ ἐκ δύσεως ἱστοριογράφων ἀναφέρει ὀνόμαζον τὸ ἔτος τοῦ ἀνδρὸς τούτου ὅστις συνήθως ἐκαλεῖτο Ἰσφενδιάρ Ὀγλού ἢ Ἰσμαήλ Βέης. Τοῦτο εὖρον ὀνόμαζον ἐν τινὶ ἐπιγραφῇ ἐφ' ἐνὸς Ἰμπρίτ (ἦτοι μαχητοῦ τῶν πτωχῶν) ἐν Κασταμπούλῃ, ἱερὸν ἔκτισεν οὗτος ἐν ἔτει Ἐγίρης 855 (1451).

κοινή γὰρ γνώμη πάντες αὐτοπροσπερέτως ἀποθανοῦμεν καὶ οὐ φεισόμεθα τῆς ζωῆς ἡμῶν (α).

Ὁ Βάρδαρος διηγείται ὅτι ἐκλειψίς σελήνης συμβῆκε τὴν ἐσπέραν τῆς 23 Μαΐου ἐνέπλησε πάντας φόβου, διότι ὑπῆρχεν ἀρχαία προφητεία ὅτι ἡ πόλις θέλει ἀπολεσθῇ ὅταν δηλωθῇ τοῦτο διὰ τῆς πανσελήνου. Ἡ σελήνη, κατὰ τὴν διήγησιν αὐτοῦ, ἀνέτειλε περὶ τὴν 1 ὥραν κατὰ τὸ ἐνετικὸν ὥρολόγιον, ἦτοι περὶ τὴν 8· ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆς καὶ τοὶ πανσελήνου ἦν κακὰ τὸ μέγιστον μέρος σκοτεινὴ, ὥστε ὠροιάζε τὴν νέαν σελήνην κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν μετὰ τὴν ἐμφάνισιν αὐτῆς· ὁ δὲ οὐρανὸς ἦν καθαρὸς καὶ ἀνέφελος. Ἡ ἐκλειψίς αὕτη διήρκεσε τέσσαρες περίπου ὥρας μέχρι 6, ἦτοι 1 Μ. Μ. Ἐπειδὴ ὁμως οὐδεὶς ἐκ τῶν συγχρόνων (Φραντζῆ, Λεονάρδου) ἀναφέρει τι περὶ ἐκλείψεως, καὶ ἐπειδὴ ἡ πανσελήνος δὲν ἀνατέλλει περὶ τὴν 8 Μ. Μ. κατὰ δὲ τοὺς ὑπολογισμοὺς μου ἦν τὴν 24 Μαΐου, καὶ ἐπειδὴ οὐδεμία ἐκλειψίς σελήνης ἐγένετο τῶν τότε κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, νομίζομεν ὅτι τὰ περὶ αὐτῆς λεγθέντα εἰσὶν ἀναπλάσματα φαντασίας (β). Τὴν 23 Μαΐου ἀνεκαλύφθη ἐν τῇ Καλλιγαρείᾳ νέα ὑπόνομος, ἥτις καὶ ἐπυρπολήθη· δύο δὲ ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ ἐργατῶν ἐξήχθησαν ζῶντες ὑπὸ τῶν πολιορκουμένων, οὗς τινες ἀφοῦ ἠρώτησαν περὶ τῶν λοιπῶν ὑπονόμων, ἐσφαξαν καὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἐρρίψαν ἐκτὸς τῶν τειχῶν (γ).

Τὴν πρωΐαν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐπανῆλθε τὸ κατὰ τὴν 3 Μαΐου ἐκπλῆξον βρίκιον. Τὸ πλήρωμα αὐτοῦ ἦν καὶ ἤδη ταυρῆσι ἐνδεδυμένον. Ἀφ' οὐ προέβη τὸ πλοῖον μέχρι τῶν περάτων τοῦ ἀρχιπελάγους, μηδὲν ἔχον εὐρὸν τοῦ περιμενομένου πρὸς ἐπικουρίαν στόλου ἐξ Ἑνετίας, τὸ πλήρωμα συνεσκέφθη ἂν ἔπρεπε νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς Κωνσταντινουπόλιν. Εἰς δὲ ἐκ τῶν ἐπιβατῶν ἀπερᾶνθη ὅτι ἦν ὅλως ἀνωφελές, διότι κατὰ τὸν ἀπόπλου αὐτῶν ἐπαπειλεῖτο ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἡ πτώσις τῆς πόλεως· οἱ λοιποὶ ὁμως αἰδοῦμενοι ἠρνήθησαν ν' ἀκολουθήσωσι τοιαύτην συμβουλὴν, καὶ οὕτω ἐπανῆλθον εἰς τὴν πόλιν. Μικρὸν πρὸ τοῦ ἐν τῷ λιμένι εἰσπλοῦ ἀναγνωρίσθη τὸ βρίκιον ὑπὸ τοῦ ἐν Βεσικτὰς στόλου, καὶ κα-

τεδιώχθη παρὰ τινῶν πλοίων ἐναντίον αὐτοῦ πηροθέντων· πλὴν ἀφικόμενον ἐγκαίρως εἰσῆλθεν ἐνδοθεν τῆς ἀλύσεως (α).

Περὶ δὲ τὴν μεσημβρίαν τῆς 24 Μαΐου ἀνεκαλύφθη νέα ὑπόνομος ἐν τῇ Καλλιγαρείᾳ, ἥτις ἐξετείνετο ὑπὸ πύργον τινα καὶ δέκα περίπου βήματα ὑποκάτωθεν τῶν τειχῶν, ὥστε ἠδύνατο ν' ἀποβῇ λίαν ἐπικίνδυνος. Ὁ κανονοβολισμὸς ἦν σφοδρὸς κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Κατὰ δὲ τὰ παραθαλάσσια οὐδὲν ἄξιον λόγου συνέβη.

Ὁ δὲ Σουλτάνος, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς προσβείας τοῦ Ἰσμαήλ Χαμζά, πεισθεὶς ὅτι ἡ πόλις δὲν θέλει παραδοθῇ ἐκουσίως αὐτῷ, ἀνήγγειλε καθ' ὅλον τὸ στρατόπεδον ὅτι τὴν 29 Μαΐου θέλει ἐπιχειρήσῃ τὴν γενικὴν ἐφοδὸν. Ἰνα δὲ παρορμήσῃ ἐτι μᾶλλον τοὺς στρατιώτας ὑπεσχέθη αὐτοῖς τριήμερον λεηλασίαν τῆς πόλεως, καὶ πάντα τὰ λάφυρα, αἰχμαλώτους τε καὶ χρήματα, αὐτὸς φυλάσσειν εἰς ἑαυτὸν μόνον τὰ τείχη καὶ τὰς δημοσίας οἰκοδομὰς. Τὴν εἶδησιν ταύτην ἀπεδέχθησαν οἱ στρατιῶται μετ' ἀγαλλιάσεως, καὶ τὸ ἐσπέρας τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐγένετο γενικὴ φωταψία ἐν τε τῷ στρατοπέδῳ καὶ τῷ στόλῳ. Τὰ ἄπειρα φῶτα τὰ περικυκλοῦντα τὴν πόλιν ἐφώτιζον οὐ μόνον αὐτήν, ἀλλὰ καὶ τὸν Γαλατᾶν, τὸν λιμένα καὶ αὐτὸ τὸ Σκαῦταρι. Οἱ Ἕλληνες νομίσαντες κατ' ἀρχὰς ὅτι ἐξεβράχη πυρκαϊὰ ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἔδραμον πάντες ἐπὶ τῶν ἐπαλξεων ἵνα βεβαιωθῶσι περὶ τούτου· ἰδόντες ὁμως ἔπειτα τοὺς Τούρκους χορεύοντας καὶ εὐθυμοῦντας ἐνόησαν τὸ αἷτιον τῆς τόσης ἀγαλλιάσεως. Ἡ εἶδησις αὕτη ἐνέπλησε πάντας τοὺς ἐν τῇ πόλει φόβου· οὐχ ἥττον ὁμως ὁ Ἰουστινιανὸς δραστηριώτερος γενόμενος τοὺς μὲν πολιορκουμένους παρώτρυνε νὰ ἐμφράξωσι τὰς χαράδρας καὶ ἀνακαινίσωσι τὰ καταπεσόντα μέρη τῶν τειχῶν, παρὰ δὲ τοῦ Λουκά Νοταρᾶ ἐζήτησάτο τηλεβόλα τινὰ ἵνα μεταχειρισθῇ ταῦτα πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς θέσεως ἣν ἐνεπιστεύθησαν αὐτῷ. Ὁ Νοταρᾶς ὁμως ἠρνήθη τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς αἰτήσεως λέγων ὅτι εἶχε χρεῖαν αὐτῶν· ἐπειδὴ ὁμως ὁ Ἰουστινιανὸς ἐπέμενεν ἄξιων ὅτι τὰ τηλεβόλα ταῦτα δὲν ἦσαν τοσοῦτον ἀναγκαῖα διὰ τὰ παραθαλάσσια τείχη, ἀνεφύη ἕρις μετὰ τῶν δύο καὶ ἐξυβρίσθησαν ἀμοιβαίως, ὅτε ὁ αὐτοκράτωρ παρεμβὰς εἶπε ταῦτα· « Ἀδελφοί, οὐκ ἔστι καιρὸς ἀναμέσον ἡμῶν τοιοῦτοις ποιεῖν καὶ λέγειν καὶ μάχεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς μισοῦσιν ἡμᾶς συγχωρήσωμεν καὶ τῷ θεῷ δεηθώμεν, ἵνα λυτρωθῶμεν ἐκ τοῦ προφανοῦς στόματος τοῦ αἰσθητοῦ τούτου δράκοντος. » Διὰ τῶν παραινέσεων τούτων συνδιαλλάξας αὐτοὺς ἀπέστειλεν ἕκαστον εἰς τὴν οἰκίαν θέσιν. Ὡς ἀξίεπαινον παράδειγμα τῆς δραστηριότητος, τῆς γενναιότητος, καὶ τοῦ ἀδωροδοκῆτου τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἀναφέρει Λεονάρδος ὁ Χῖος ὅτι ὁ Σουλτάνος αὐτὸς ἐξέφρασε τὸν θαυμασμόν του μὴ κατορθώσας μετ' ἐπανηλειμμένους ἀποπείρας νὰ ἐξαγοράσῃ αὐτόν (δ).

(α) Ν. Βάρδαρ. σελ. 35, 47.

(β) Δούκας σελ. 281. — Καλλοκοινδ. σελ. 452. — Φραντζ. σελ. 262. — Ν. Βάρδαρ. σελ. 48. — Λεονάρδ. Χῖος.

(α) Δούκας σελ. 279, 280. — Καλλοκοινδ. σελ. 451, 452. — Λεονάρδ. Χῖος. — Χαϊρουλλάχ. σελ. 71, 72.

(β) Πρὸς ἀστρονομικὰς παρατηρήσεις οὐ μόνον ἀπαιτεῖται ἔξυμνία, ἀλλὰ καὶ ψυχικὴ γαλήνη. Ὁ ἑνὶς ἱστοριογράφος τοσούτον ἦν ταταραγμένος ἐκ τῆς καταστάσεως τῶν πραγμάτων κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὥστε εὐκόλως θέλει τις συγχωρήσῃ αὐτῷ ἂν ἔβλεπεν ἐν τῷ οὐρανῷ ὅ, τι δὲν ἔβλεπεν καὶ οἱ ἄλλοι. Ταυτὰς αἰτίας μετὰ ταῦτα ἀπαντῶμεν τὸ αὐτὸ συμβεβηκὸς ἐν ὁμοίαις περιστάσεσιν. Ἄγχιλος τις ἀξιωματικὸς ἐν τῷ τουρκικῷ στρατοπέδῳ ἔγραψε τὴν 4 Νοεμβρίου 1853, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς περὶ Ὀλνένταν μάχης, πρὸς τὸν συντάκτην τοῦ Morning Chronicle ταῦτα· « Σήμερον τὴν πρωΐαν ἀντίειλεν ἡ νέα σελήνη μετὰ τοῦ ἡσπέρου. Ἐν ἡμῶν δεσποδαίων ἡθελον ἐκλάβαι τοῦτο ὡς καλὸν εἶαον. Παρίστα τὰ τουρκικὰ χρώματα, ἐρυθρὰν ἐπιφάνειαν, καὶ ἐπ' αὐτῆς τὴν ἡμισέληνον καὶ τὸν ἀστέρα. » Καὶ ὁμως τὴν 4 Νοεμβρίου 1853 ἀντίειλεν ἡ σελήνη περὶ τὴν μεσημβρίαν καὶ ὁ ἡσπέρος (τότε ἡσπέρος) περὶ τὴν 11 καὶ 1/2 πρὸ μεσημβρίας. (γ) Ν. Βάρδαρ. σελ. 46.

Κατὰ τὰς ἐπομένους ἡμέρας, ἦτοι τὴν 25, 26 καὶ 27 Μαΐου ἐξηκολούθει ὡς συνήθως ὁ κανονοβολισμός, τὴν δ' ἐσπέραν τῆς 25 Μαΐου ἀνεῦρον οἱ πολιορκούμενοι ἐν τῇ Καλλιγαρεῖα νέαν ὑπόνομον, ἣτις ἦν ἡ τελευταία, διότι οἱ Τούρκοι ἐκτοτε ἐποίησαν περὶ τοῦ ἀδυναίου τῆς ἐπιτυχίας τῶν ὑπονόμων. Τὴν αὐτὴν ἐσπέραν ἐγένετο γενικὴ φωταΐα ἐν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ ἀναρίθμητοι Δερβίσηι περιερχόμενοι ἐν αὐτῷ προέβαινον εἰς τοὺς πιστοὺς τὰς ἡδονὰς τοῦ παραδείσου, καὶ ὑπέσχοντο αὐτοῖς ὡς ἀντιμισθίαν τοὺς πλουσίους θησαυροὺς τῆς πόλεως (α).

Καὶ ὁμοίως οἱ Τούρκοι δὲν ἐπίστευον εἰσέτι ἀδιστακτικῶς ὅτι ἡ νίκη εἴσεται ὑπὲρ αὐτῶν· διὸ παρελθούσης τῆς πρώτης παραφορᾶς, ἤρχισαν πάλιν ἀμφιβόλλωσιν αἱ δὲ ἀμφιβολίαι προσέδησαν καὶ μέχρι δαΐδας. Ἐν τῷ στρατοπέδῳ διεθυλλεῖτο ἡ προσεχὴς ἀφίξις στόλου ἐξ Ἑνετίας καὶ ἡ εἰσβολὴ οὐγγρικοῦ στρατοῦ. Ὁ Χαλίλ Πασᾶς ὠρελούμενος ἀπὸ τῆς φήμης ταύτης ἐπροσπάθησεν ὕλαις δυνάμει νὰ κατορθώσῃ τὴν διάλυσιν τῆς πολιορκίας. Ἀλλὰ καὶ ὁ Σουλτάνος αὐτός, ὅστις μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἰσχυρογνωμόνως ἐπέμενεν εἰς τὴν ἀλωσιν τῆς πόλεως, ἤρξατο ν' ἀμφιταλαντεύεται.

Τὴν 27 Μαΐου συνεκάλεσε συμβούλιον τῶν στρατηγῶν αὐτοῦ, κατὰ τὸ ὅποιον ὁ Χαλίλ Πασᾶς μετὰ μεγίστης εὐγλωττίας περιγράφων τοὺς ἐπικειμένους κινδύνους ἐκ τῆς ἀφίξεως τοῦ ἐνετικοῦ στόλου καὶ τοῦ οὐγγρικοῦ στρατοῦ, ἐπροσπάθησε νὰ ἐπιτύχῃ χάριν τῶν Ἑλλήνων τὴν ἀναβολὴν τῆς ἐφόδου. Πλὴν ὁ ἀντίπαλος αὐτοῦ Ζαγανὸς Πασᾶς ἀνέτρεψε τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα, καταδείξας τὰς ὑπαρχούσας διχονοίας παρὰ τοῖς Ἰταλοῖς καὶ παρὰ τοῖς ἡγεμόσι τῶν χριστιανικῶν λαῶν, καὶ ἐπὶ τέλους ἀποφανθεὶς ὅτι ἤθελεν εἶσθαι συμφέρον ἔάν ὁ Σουλτάνος κυριεύσῃ τὴν πόλιν πρὶν ἢ ἀφίχθῃ ὁ στόλος. Ὁ Σουλτάνος καὶ τὰ μέλη τοῦ συμβουλίου Κουραχάν καὶ λοιποὶ, ἐνθάρρυνθέντες ἀπὸ τῶν λόγων τούτων θεμελιουμένων ἐπὶ τῆς ἀληθοῦς τῶν πραγμάτων καταστάσεως, ἀπεδέχθησαν τὴν γνώμην τοῦ Ζαγανός. Ὁ δὲ Χαλίλ Πασᾶς δυσαρεστήθεις εἰς ἄκρον ἐμήνυσεν ἀμέσως τὴν αὐτὴν ἐσπέραν τῷ αὐτοκράτορι τὴν ἀπόφασιν τοῦ συμβουλίου, καὶ ἐναθάρρυνεν αὐτὸν πρὸς ἀμυναν λέγων ὅτι ἐν ταῖς πολέμοις ἀδελὸς ἡ τύχη (β).

Τὰ προτειχίσματα τῆς πόλεως εἶχον ἤδη τοσούτον ῥυαγῇ ὥστε οἱ πολιορκούμενοι, μὴ δυνάμενοι πλέον νὰ μάχωνται ὀπισθεν αὐτῶν, ἠναγκάσθησαν ν' ἀποσυρθῶσιν ἐντὸς τῶν ἐνδοτέρων τειχῶν, οὐδὲ ἠδύναντο πλέον νὰ ποιῶσιν ἐξόδους. Τότε ἀνεμνήσθησαν τινες τῶν γερόντων ὅτι ὑπῆρχε πύλη τις πρὸς τὸ κάτω μέρος τῶν ἀνακτόρων τοῦ Ἐβδόμου ἀσφαλῶς περραγμένη. Ἡ πύλη αὕτη ἐκαλεῖτο Σουλκέρκος (Κερκόπορτα), καί ται δὲ ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς πλευρᾶς τῶν τειχῶν ὀπισθεν τοῦ νεκροταφείου τῶν χριστιανῶν, πρὸς ἀριστεράν τῶν ἐρειπίων τῶν

ἀνακτόρων. Προστάγματι δὲ τοῦ αὐτοκράτορος ἐνεώχθη αὕτη, καὶ οἱ πολιορκούμενοι ἐποίησαν ἐξόδον ἐναντίον τῶν Τούρκων (α).

Ἡ 28 Μαΐου παρῆλθε προετοιμαζομένων ἀμφοτέρων τῶν μερῶν διὰ τὴν γενικὴν ἐφοδον. Ὁ Σουλτάνος ἐκύρηξε διὰ σκληρικτῶν καθ' ὅλον τὸ στρατόπεδον ὅτι ἕκαστος ἐπρεπε νὰ καταλάβῃ τὴν οἰκίαν θέσιν καὶ νὰ ἐτοιμασθῇ διὰ τὴν ἐπαύριον. Παρεσκευάσθησαν δὲ καὶ δύο χιλιάδες κλιμάκων μετὰ τῶν ἀνγκυαίων ἐπικαλυμμάτων πρὸς ἀνάσιν ἐπὶ τῶν τειχῶν· ὡσάντως δὲ προσετάχθη καὶ ὁ ἐν Βασιζτᾶς στόλος νὰ καταλάβῃ τὴν μίαν πλευράν τοῦ λιμένος πρὸς τὴν Προποντίδα ἀπὸ τῆς ἀλύσεως ἐν τῇ γωνίᾳ τῶν ἀνακτόρων μέχρι τοῦ κήπου τῆς Βλάγκας, ὁ δὲ ἐν τῷ ἐνδοτέρῳ λιμένι τὰ μέρη τὰ μεταξὺ τῆς βορείου ἄκρας τῆς πόλεως παρὰ τῇ Σουλίνῃ πύλῃ μέχρι τῆς ἀλύσεως ἐκτεινόμενα κατὰ μῆκος τοῦ Κερατίου κόλπου. Τὰ πλοῖα πάντα ἐφοδιάσθησαν διὰ κλιμάκων καὶ τηλεβόλων. Ὁ κανονοβολισμὸς διήρκεσε τὴν ἡμέραν ἐκείνην μέχρι τῆς 4 Μ. Μ. Ὁ αὐτοκράτωρ, ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ ὁ ἱερόνυμος Μηνῶτος διέτρεχον καθ' ὅλην τὴν πόλιν, διατάττοντες τὰ πρὸς ἀμυναν. Ὁ Μηνῶτος παρεσκεύασε σπαλίωνας (gabion) καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τοὺς ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων φρουροὺς. Ὁ Βάρβαρος δικαίως μέμφεται τοὺς Ἕλληνας κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην, διότι προσταχθέντες νὰ μετακομίσωσι τοὺς σπαλίωνας, ἐζήτησαν τὴν προκαταβολὴν τοῦ μισθώματος αὐτῶν. Ἐπίσης καὶ Λεονάρδος ὁ Χίος φέγων λέγει ὅτι ἐνεκα τοῦ ἐθνικοῦ ἢ θρησκευτικοῦ μίσους πρὸς τὸν Ἰουστινιανὸν οὐδεμίαν παρέσχον αὐτῷ βοήθειαν, ὥστε μόνος μετὰ τῶν συμπατριωτῶν αὐτοῦ ἠναγκάσθη ν' ἀναλάβῃ τὴν ἀνάρθρωσιν τῶν τειχῶν. Ἀλλ' αἱ κατηγορίαι αὗται εἰσὶν ἀναμφισβότως ὑπερβολικαί, διότι αὐτὸς ὁ Βάρβαρος διηγείται παρακατιῶν ὅτι μετὰ τὴν κωδιανοκρουσίαν τὴν ἀναγγέλλουσιν τὴν ἐφοδον, αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παῖδια αὐτὰ ἐκόμιζον λίθους μέχρι τῶν ἐπάλξεων, ἵνα ἐκσφενδονισθῶσιν ἐκείθεν ἐναντίον τῶν Τούρκων. Ἀναλογιζόμενοι δὲ ὅτι ὁ Βάρβαρος σχεδὸν οὐδόλως μυσίαν ποιεῖται τῶν ἀξιοπαίνων πράξεων τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ ἐπὶ τέλους μάλιστα παριστᾷ αὐτὸν ὡς προδότην, εἰκάζομεν ὅτι ὑπῆρχε πάντοτε ἐθνικὴ τις ἀντιπάθεια μεταξὺ Ἑλλήνων, Γενονησίων καὶ Ἑνετῶν, ὅτι ὁμοίως αὕτη καὶ τοὶ ἐνίοτε πρόξενος ὀλιγωρίας περὶ τὴν ἀμυναν, οὐδέποτε ὁμοίως προέβη μέχρι ἀμοιβῆς προδοσίας. Περὶ τὴν μαστιγυρίαν προσετάχθη ἕκαστος νὰ καταλάβῃ τὴν οἰκίαν θέσιν, καὶ πάντες, καὶ τοὶ εἰδυότες ὅτι ὁ ἀγὼν ἦν περὶ τῶν ὅλων, ἐσπευσαν ὅπου τὸ καθήκον, ἡ τιμὴ καὶ ἡ πατρὶς ἐκάλουν αὐτούς. Καὶ βεβαία μὲν ἦν ἡ ἥττα, ὁ ἀγὼν ὁμοίως ἦν ἀγὼν δόξης. Ὁ αὐτοκράτωρ ἀφοῦ ὠμίλησε πρὸς τὸν σύλλογον τῶν ἀρχηγῶν τῶν διαφόρων φυλακῶν, ἐπορεύθη μετὰ τῶν πλείστων ἐκ τῶν αὐλικῶν αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν καὶ ἐκοινωνήσε τῶν ἀρχόντων μυστηρίων. Ἐ-

(α) Ν. Βάρβαρ. σελ. 48. — Χαλκοκονδ. σελ. 433.

(β) Φραντζ. σελ. 262 — 269. — Λεονάρδ. Χίος.

(α) Δούκ. σελ. 282.

καίθεν δὲ ἐπανελθὼν εἰς τὰ ἀνάκτορα ἐξήγγισε συγ-
γρῆσιν παρ' ὧν τῶν περὶ αὐτὸν θρηγνύοντων καὶ
ὀδυρομένων.

(Ἔπεται συνέχεια.)

ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΝ ΚΟΠΕΝΑΓΗ ΒΑΣ.
ΕΤΑΙΡΙΑΝ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΩΝ
ΤΗΣ ΑΡΚΤΟΥ.

Ἡ ἐνδοξος αὕτη ἐταιρία συνεκρότησε τὴν ἐνιαύ-
σιον αὐτῆς συνεδρίασιν κατὰ τὴν 14/26 Μαΐου 1859
ἐν τοῖς ἀνακτόροις Χριστιανοβούργου, ὑπὸ τὰς ὄψεις
τοῦ φιλοφύσου τῆς Δανίας βασιλέως Φριδερίκου
II, τοῦ καὶ κλεινοῦ αὐτῆς προέδρου. Ἀμα κρυ-
χθείσας τῆς ἐνάρξεως τῆς συνεδριάσεως ἀνέγνω ὁ ἀ-
κμάτος αὐτῆς γραμματεὺς Κ. Ράφνας σύντομον
ἐκθεσιν τῶν κατὰ τὴν λήξαν ἔτος πράξεων τῆς ἐται-
ρίας καὶ τῆς ἐνεστώσης αὐτῆς καταστάσεως. Ἐν τῇ
ἐκθέσει ταύτῃ ἀνέφερε σὺν τοῖς ἄλλοις ὅτι ἐγγίζει
εἰς πέρας ἡ ἐκδοσις τοῦ ὑπὸ Ἐγγίλσθνος συγγραφέν-
τος ποιητικοῦ λεξικοῦ τῆς ἀρκτικῆς γλώσσης, εἰς ὃ
προσθεθήσονται ἐν παραρτήματι πᾶσαι αἱ λέξεις αἱ
ἀπαντῶμεναι ἐν ταῖς ἀρχαίαις ἐπιγραφαῖς τῆς Σου-
ηχίας καὶ τῆς Δανίας.

Μετὰ ταῦτα ὁ διδάκτωρ Α. Γεώργιος Λύνδος
παρουσίασε πόνημά τι περὶ γραμματικῆς συντά-
ξεως τῆς ἀρχαίας δανικῆς καὶ ἀρκτικῆς γλώσσης.

Ὁ δὲ ἐφορος τοῦ Μουσείου τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς
ἀρκτου Κ. Κ. I. Θόμσενος παρουσίασεν ἐξηγημα-
τικὸν τινα κατάλογον τῶν ἐν τῷ Μουσείῳ διατη-
ρουμένων καὶ διὰ πολυτίμων μεταλλῶν κεκοσμη-
μένων ἀντικειμένων. Ὁ κατάλογος οὗτος συνετάχθη
ἐπιμελείᾳ τοῦ Κ. Οὐϊλέρμου Βοϋίου, τὸ δὲ δημα-
σιευθὲν ἤδη μέρος ἐμπεριέχει τὰ εἰς τὴν εἰδωλολα-
τρικὴν ἐποχὴν ἀνέκοντα. Ὑπεβλήθησαν ἐπίσης τῇ
συντῇ ὁμηγύρει τὰ παρὰ τοῦ ἐκ Σκωτίας Κ. Ἰωάν-
νου Φρασέρου πεμψθέντα ἀντίτυπα διαφόρων ἀρ-
χαιοτήτων ἀνακλυθέντων πρὸ μικροῦ ἐν τῇ νήσῳ
Λέβι.

Ὑπεβλήθη εἰτα ἀντίγραφον ἀρχαίας τινος ἐπιγρα-
φῆς, εὐρεθείσης ὑπὸ τοῦ διδάκτορος Κ. Α. Κ. Χαμ-
λίνου ἐν τῇ νήσῳ Μονεγάνη τῇ κειμένη παρὰ τὰς
ὄχθας τοῦ Μαίνου, καὶ ἐμφανίσθη κατ' αὐτὸν τὴν
εἰς τὰς χώρας ἐκείνας μετάδοσιν τῶν ἀρχαίων
Νορμαννῶν.

Ὁ δὲ Μεγαλειότατος πρόεδρος εὐπρεστῶς νὰ
δείξῃ τῇ ὁμηγύρει ἀγγεῖον χαλκοῦν εὐρεθὲν ἐν τῇ
βορείῳ Σελανδία μετὰ τοῦ χαλκοῦ αὐτοῦ πώματος,
ὡραίας καὶ ποικίλης κατασκευῆς. Εἶτα ἔδειξε διά-
φορα ἄλλα ἀρχαῖα ἀντικείμενα ἐκ τῶν διατηρουμέ-
νων ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ Μουσείῳ τῶν ἀνακτόρων Φρι-
δερικοβούργου.

Ὁ δὲ ἐκ Γερμανίας διδάκτωρ Κ. Λίσχορ, ἐφορος
τοῦ ἐν Μεικλεμβούργῳ ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου, ἔ-
δειξε μέγα ἀγγεῖον χαλκοῦν στηριζόμενον ἐπὶ τε-
θρίππου ἢ μᾶλλον τετραπρόχου χαλκοῦ ὀχήματος,
ἀνακλυθέντος τὸ 1843 σὺν ἄλλοις ἀρχαίοις ἐν
τοῖς περιχώροις τῆς κωμπούλεως Πεκκατέλης. Συγ-
χρόνως ἐξέθεσεν ἐν συνόψει διάφορά τινα περὶ τῶν
μετὰ ταῦτα ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ ἀνακλυ-
θέντων χαλκῶν ὀχημάτων, ἀξίων ὅτι ταῦτα ἔχουσι
σχέσιν τινὰ πρὸς τοὺς χαλκοὺς τῆς ἱερᾶς βίβλου
λέβητας, καὶ τὸν ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ἐν τῇ Ἰλιάδι ἀ-
ναφερόμενον τρίποδα. Ἀξιοὶ δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ταῦτα
ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἡ αὐτὴ πρὸς τὸν ἐξευγενισμόν
τάσις ὑπῆρχεν εἰς ἀπασαν τὴν ὑφήλιον πρὸ χιλίων
πρὸ Χριστοῦ ἔτων. Ἐληξε δὲ ἡ συνεδρίασις μετὰ
τὴν παραδοχὴν διαφόρων νέων μελῶν, ἐξ ὧν καὶ
τοῦ νῦν βασιλέως τῆς Νεαπόλεως.

Ἐνταῦθα λαμβάνομεν ἀφορμὴν νὰ σημειώσωμεν
ὅτι εἰς τοὺς ἀρτίως ἐκδοθέντας παρὰ τῆς ἐταιρίας
ταύτης τόμους τῶν χρονικῶν τῆς τε ἀρχαιολογίας
καὶ ἱστορίας τῆς ἀρκτου ἐμπεριέχονται διάφοροι
ἀξιόλογοι διατριβαί, καὶ ἰδίως ἡ περὶ τοῦ κατὰ τὸν
μεσαιῶνα καὶ τοὺς νεωτέρους χρόνους φρουρίου Ἀ-
βραχαμτρύπου ἱστορικῆ καὶ ἀρχαιολογικῆς διατριβῆς
τοῦ σοφοῦ καὶ ἀκαμάτου ἱστοριογράφου καὶ μυστι-
κοῦ ἀρχαιοφύλακος τοῦ βασιλείου τῆς Δανίας Κ.
Γασπάρους Φ. Οἰογενέρου, τοῦ καὶ ἀντιπροέδρου
τῆς ἐταιρίας. Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος φρούριον Ἀβρα-
χαμτρύπου κητῆ ἐν τῇ βορείᾳ Σελανδία παρὰ
τὸν μυχὸν τοῦ Ἰσεφιόρδου, ἡ δὲ ἐν αὐτῷ ἀνακλυ-
ψις κατὰ τὸ 1744 ἔτος τοῦ μεγάλου λεγομένου
προδρόμου τῶν γιγάντων, κατέστησε τὸ φρούριον
τοῦτο ἔτι μᾶλλον ἀξιοσημειώτον, μάλιστα ἀνεγερ-
θέντος τοῦ ἀρχαίου Νορβηγικοῦ λίθου τοῦ φέροντος
διαφόρους ἀρχαίας ἀγγλοσαξωνικὰς ἐπιγραφάς, καὶ
ἀνευρεθέντος ἐν ἔτει 1784 ἐν τῷ τάφῳ τῷ σωζο-
μένῳ ἐν Θελαμάρκῃ. Τούτου ἕνεκα ὁ πάππος τοῦ
νῦν Μεγαλειότατου βασιλέως τῆς Δανίας ἀνήγειρεν
ἐν τῷ ἄλσει τοῦ φρουρίου τούτου εἶδος τι πανθέου,
ἐν ᾧ ἀνέστησεν 62 ἀνδριάντας πρὸς μνήμην τῶν
ἐνδοξῶν ἀνδρῶν τῆς Δανίας, Ἰσλανδίας, Νορβηγίας,
Ὀλστέινου καὶ Γερμανίας. Εἰς τοὺς ἀνωτέρου τό-
μους περιέχεται πρὸς τούτοις καὶ ἡ τοῦ Κ. Λύγού-
στου Β. Μεχένου διατριβὴ περὶ τῶν περὶ τὴν γεω-
γραφίαν γνώσεων τῶν Ἰσλαμικῶν λαῶν, καὶ τῶν παρ'
αὐτῶν ἐγνωσμένων χωρῶν κατὰ τὰ βόρεια καὶ ἀνα-
τολικά παράλια τοῦ παρ' αὐτῶν γνωστοῦ ἡμισφαιρίου.
Ἐν τῇ διατριβῇ ταύτῃ ὁ Κ. Μεχένος, στηριζόμενος
καὶ ἐπὶ τῶν ἐρευνῶν τοῦ Ρεϊναύδου, Μαλτε-Βρόνου
καὶ Αελουέλου ἀπαριθμεῖ μεθ' ὅσας πλείστης ἀκρι-
βεῖας τοὺς ἐξοχωτέρους τῶν Ὀθωμανῶν γεωγράφων
τοὺς ἀκμάσαντας ἀπὸ τῆς 9' μέχρι τῆς 15' μ. Χ.
ἐκατονταετηρίδος. Ακολούθως πραγματεύεται δι-
ξοδικῶς ἐν ἰδιαιτέροις κεφαλαίοις περὶ τῶν δοξασί-
ων τῶν Ἀράβων ὡς πρὸς τὸ σῶμα, τὸ σχῆμα καὶ τὴν
μαθηματικὴν διαίρεσιν τῆς γῆς, τὸν ὠκεανὸν καὶ
τὴν διαίρεσιν αὐτοῦ. Εἶναι πρὸ πάντων ἀξιοσημει-
ωτος ἡ ἐπιτυχία δι' ἧς ἐφαρμόζει εἰς τὰς νῦν γνω-